

Dunántúli Napló 1980. v. 29.

Tömegkommunikáció a 17. században

Az első magyar nyelvű kalendárium

Könyvtári gyűjtemények értékes darabjait képezik a régi kalendáriumok, melyeknek tartalma és a tulajdonos beírt személyes feljegyzései – születésről, halálról, üzleti ügyekről – értékes információkkal szolgálnak távoli korok mindennapjairól. Az első magyar nyelven megjelent naptár az „Uj és O Kalendárium” 1664-es évre szóló példányát most a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár és Baranya megyei testvérintézménye jelentette meg hasonló kiadásban. Az eredeti megtalálója, a kiadvány, valamint a baranyai kooperáció szervezője Berda László, a Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjteményének vezetője.

A Német-, Magyar- és a környező országok használatára szolgáló kalendáriumot Bécsben nyomtatta ki Kürner Jakab János, Alsó-Ausztria könyvnyomtatója. A naptár eddig ismeretlen tulajdonosa régi szokás szerint az üres lapokon

kézírtos bejegyzésekkel rögzítette az év legfontosabb eseményeit: részt vett Zrínyi Miklós téli hadjáratában, s bejegyezte kalendáriumába a költő-hadvezér tragikus halálát e szavakkal: „Gróf Zrínyi Miklóst, horvátországi bánt vadászatban egy ördög megölte.” Az eset után egy hónappal csodás égi jelenséget jegyez fel, egy égből leszakadó tüzes labdáról, amely a Dráva mentében tűnt el. Két nap múlva jegyzi fel „szegény volt” Zrínyi Miklósnak temetését Muraközben.

Maradjunk még e személyes vonatkozásoknál: ismeretlen krónikásunk híven rögzíti a téli hadjárat fontos állomásait, Szigetvár után Turbék várának megvívását, Pécs, Dárda ostromát, az Eszékre való megér-

kezést, és február elsején, másodikán a stratégiailag nagyfontosságú eszéki híd felégetését. Aztán Kanizsa ostromát, Újzrínyivár bevételét, „a török és a császári hadak szegényére, Montecuccoli 60 ezer embere szeme láttára”, akik tényleg nézték Zrínyi erőfeszítéseit. Kanizsa ostromának napjaiban egy személyes bejegyzés olvasható a naptárban: „Meghalt szegény fiam, István.” Aztán egy sikeres földszerzés jó hírért írja fel májusban, Pünkösd havában.

Külön érdekesség maga a kalendárium, amely rendkívül fontos hírszolgálati eszköz a 17–18. században. A csatákról kiadott röplapok mellett ez a műfaj szinte a sajtót, a hírközlést pótolja. Először is megtudja belőle az olvasó,

hogyan az 1664-es év a világ teremtése utáni 5626. esztendő, hogy 4059 évvel vagyunk a vízözön, és 2414 esztendővel Róma városának alapítása után. 226 éve áll fenn az ausztriai uralkodóház, 9 éve uralkodik a dicsőséges Lipót császár. Egy-egy ábra mutatja az égi jeleket, s hogy mikor jó eret vágni, köpölyözni, vetni, plántálni. Április, Szent György hava 29-ére, Róbert napjára például az ikrek jegye az uralkodó, s tisztuló, jóra hajlandó időt jelez a vénséges naptár.

Rövid „tanúságot” kapunk ezután az érvágásban való rendről, a purgációk és más orvosságok alkalmazásáról, melyek akkor hatnak legjobban, amikor a hold a vízi jegyekbe – rák, halak, skorpió jegyébe lép. Majd jön a prognosztio

az 1664-es esztendőre, amely „háborúság, zűrzavar, betegségek nélkül nem leszen. A Mars a hadakozásra nem kicsiny szerencsét ígér”. (Hiszen nem is a hadiszerencsével volt baja Zrínyi Miklósnak sem e baljós évben, amikor is „a Saturnus hirtelen halálokkal fenyegetődzött”.)

Rettegve és bizakodva olvasható a korabeli ember a planéták hatalmasságáról, melyek az emberi természetet követik, s azon uralkodnak. Éppen ezért a naptár írója bölcs mérsékletre, orvosságok tartására inti alázattal a kegyes olvasót. Megírja, mi történt az elmúlt években, megjövendöli, milyen lesz a tél, „a kegyes és minden vigasságokkal teljes kikelet”, majd tudományos pontosságú leírást ad a várható hold- és napfogyatkozásokról. A mai kommentátorok módjára latolgatja a háborúk esélyeit, panaszolja a katonák garázdaságát, s a polgári lakosság szenvedéseit. Mert hiszen akkor sem volt könnyebb,

Ujcz O
KALENDARIOM
KRISTUS URUNK.
Születése után való
M. DC. LXIV
ESZTENDŐRE

A
PSZEK
Budapest
gyűjteményében található Kalendárium
Hasonló kiadás

egyszerűbb az élet, s akkor sem vártak mást az emberek az égi és földi hatalmaktól, mint békét, nyugalmas éveket.

Gállos Orsolya